HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רב זביד מתני הכי אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמה בשבת בשוגג אינו חייב חטאת במזיד חייב סקילה מתיב רבא א)המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה מי קתני הא אין חייבין כו' הכי קאמר דבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה ויש דבר שאין חייבין על שגגתו חטאת וחייבין על זדונו סקילה ומאי ניהו מחמר רבא אחוה דרב מרי בר רחל (א) ואמרי לה אבוה דרב מרי בר רחל ללישנא בתרא קשיא הא דרב ב)אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסיה דבבל דילמא תרי מרי בר רחל הוו הוה מתני לה להא שמעתיה משמיה דרבי יוחנן לפטור אמר רבי יוחנן [א]המחמר אחר בהמתו בשבת פטור מכלום בשוגג לא מחייב חטאת דהוקשה כל התורה כולה לע"ז במזיד נמי לא מיחייב דתנן ג)המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת (ב) ועל זדונו סקילה הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה בלאו נמי לא מיחייב דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל ד)[ב]לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו

ואפי'

רב זביד מתני. להא דרמי בר חמא הכי: **אינו חייב חטאת.** דילפינן מע"ז דעד דעביד מעשה בגופיה: **אבל במזיד חייב סקילה.** מהיקישא דאתה ובהמתך דלעיל: **מי קתני.** הך דיוקא דדייקינן הא אין חייב כו' דילמא הכי קאמר המחלל בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ה)[חייבים על זדונו סקילה] הא דבר שאין חייבים על שגגתו חטאת יש מהן שחייבין על זדונו סקילה ויש שאין חייבין ומאי ניהו דחייבין ו)[על זדונו] סקילה ואין חייבין על שגגתו חטאת מחמר: **ואמרי לה אבוה דרב מרי בר רחל** ל"ג. דאבוה דרב מרי איסור גיורא שמיה. ומאן דגרס ליה גרס בתריה הכי להך לישנא בתרא קשיא הך דרב אכשריה לרב מרי בר רחל ומניה בפורסי דבבל והך מילתא במסכת יבמות היא (דף מה:). בפורסי בלע"ז מנסטר"ל הן שוטרים. ואף על גב דאמר מר כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך ז) האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה: **לאזהרת מיתת בית דין.** דשאר מלאכות דשבת נמי מהאי קרא נפקא להו אזהרה הלכך לאזהרת מיתת בית דין ניתן דלא ענש מיתה אלא אם כן הזהיר הלכך עיקר אזהרתו למקום שיש בו מיתה אתאי ולא למלקות:

ואפי'

ואמרי לה רבא אבוה דרב מרי בר רחל. לא גרסינן ליה דהא מוכח ביבמות דאבוה דרב מרי גר הוה דאמר בהחולץ (יבמות מה: ושם) רב אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה אפורסיה דבבל וקאמר כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה וליכא למימר דרבא אבוה דרב מרי נמי גר הוה דאם כן הוה ליה למימר רבא גיורא כדאמר הש"ס בעלמא איסור גיורא ועוד דאביו של רב מרי בר רחל משמע בבבא בתרא פרק מי שמת (דף קמט. ושם) דהיינו איסור גיורא דאמרינן איסור גיורא הוה ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא ורב מרי בריה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הוה אע"ג דהתם לא גרסינן רב מרי בר רחל בריה דומה הוא שאותו היה מיהו אי אמרינן שהוא היה רב מרי בר רחל צריכא למימר דאיסור גיורא בא על רחל בת מר שמואל קודם שנתגייר דהא קאמר התם דהורתו שלא בקדושה הוה ורחל בת מר שמואל היתה כדאמר בכמה דוכתין רב מרי בר רחל בת מר שמואל ואמרינן בכתובות (דף כג.) דבנתיה דמר שמואל אישתביין ושמא אז בא עליה ואף על גב דאתו לקמיה דר"ח ואמרו נשביתי וטהורה אני לאו כולהו אמרו הכי מיהו תימה אי רב מרי בריה דאיסור גיורא היינו ההוא דיבמות איך חי איסור כל כך מימות רב עד רבא והא רב יהודה תלמידו של רב ואמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא ואפילו רב מרי בנו כבר היה גדול בתורה הרבה בימי רב מדמנייה אפורסיה דבבל ורב מרי נמי איך יתכן שחי כ"כ ונראה כפירוש ר"ח דגרסינן ביבמות דרב אשי אכשריה לרב מרי בר רחל ואע"ג דביום שמת רבא נולד רב אשי יכול להיות שהיה רב מרי קטן בימי רבא ובימי רב אשי כבר היה גדול בתורה וזקן ומינהו אפורסייה דבבל וכן ודאי נראה דיש בספרים רבים שכתוב בהם בשמעתא (ג) לאמרי לה והקשה דרב אשי אכשריה לרב מרי בר רחל ומשני תרי רב מרי הוו ופירוש הוא שנכתב בספרים. מ"ר ח): **בלאו** נמי לא מיחייב דה"ל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. תימה לר"י מה בכך מ"מ ילקה על לאו דלא תעשה כל מלאכה דכיון שבא להזהיר על מחמר ובמחמר ליכא מיתה אע"פ שבא להזהיר נמי על שאר מלאכות דשייך בהו מיתה מכל מקום יש לו ללקות[א] כדאשכחן בבבא קמא (דף עד: ושם) דפליגי ר' יוחנן ור"א התם בעדים שהוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו דחד אמר נהרגין וחד אמר אין נהרגין ואמרינן נמי תסתיים דר' אלעזר דאמר אין נהרגין דאמר ר"א עדים שהוכחשו בנפש לוקין ואי ס"ד ר"א דאמר נהרגין אמאי לוקין הוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אלא ש"מ ר"א דאמר אין נהרגין תסתיים אלמא משום דאין נהרגין כשהוכחשו בתחילה לוקין ואע"ג דבעלמא ניתן לאו דלא תענה לאזהרת מיתת ב"ד היכא דהוזמו תחילה[ב] ועוד תימה לר"י דכל לאוין שבעולם שניתנו לאזהרת מיתת ב"ד יהיו לוקין עליהם כשלא התרו בהם למיתה אלא למלקות מההוא טעמא דלא ניתנו באותה שעה לאזהרת מיתת ב"ד[ג] ונראה לר"י דשאני לאו דלא תענה דגלי ביה קרא דניתן למלקות כדאשכחן גבי עדות בן גרושה כדמפקינן בריש מסכת מכות (דף ב: ושם) (ד) מוהרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע וכיון דכתב בלא תענה מלקות בהדיא אע"ג דניתן לאזהרת מיתת ב"ד אית לן לאוקמי בכל מילי דלא מצי אתי לידי מיתה[ד] ומהאי טעמא נמי אתי שפיר הא דאמר במכות בגמרא מעידין אנו את איש פלוני שהוא חייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממים לוקין ומשלמין דברי ר' מאיר וחכמים אומרים כל המשלם אינו לוקה דקאמר בשלמא לרבנן כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו כו' וקשה לר"י ל"ל למימר טעמא דרבנן משום כדי רשעתו תיפוק ליה דרבנן מוקמי לא תענה לאזהרה לעדים זוממין ולא למלקות כדמוכח התם על משנת מעידים אנו את איש פלוני שחייב מלקות ארבעים וקשה לר"י נמי היכי מצי למימר לרבנן דלאזהרה דעדים זוממים הוא דאתא ולא למלקות הא בהזמה דגלות ובן גרושה מודו רבנן דאיכא מלקות ולמאי דפרישית אתי שפיר דכי היכי דלא אתי לידי מיתה או לידי מלקות ע"י כאשר זמם לוקה משום לא תענה כיון דהתם לא צריך קרא דלא תענה לאזהרה לכאשר זמם משום הכי לקי במעידים אנו בפלוני שהוא בן גרושה או שחייב גלות ואתי נמי שפיר הא דתלי טעמא דרבנן התם משום כדי רשעתו דאי לאו משום כדי רשעתו היו לוקין משום לא תענה אפי' לרבנן דאע"ג דסבירא להו דלא תענה אזהרה לכאשר זמם הוא דאתא דלא ענש כאשר זמם אלא אם כן הזהיר והוי כלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד שלא נכתב למלקות אלא לאזהרת מיתה ה"מ דוקא כשחייב מלקות מכאשר זמם כגון מעידים אנו באיש פלוני שחייב מלקות אבל כשאין חייבים מכאשר זמם אלא ממון לא מבעי התם לא תענה לאזהרה דכאשר זמם הוו מודו רבנן דלוקין משום לא תענה כמו בבן גרושה וגלות אי לאו משום כדי רשעתו וא"ת למאי דפירש דאי לאו דגלי קרא בהדיא מלקות בלא תענה מוהצדיקו את הצדיק לא הוה מחייבינן ביה משום דניתן לאזהרת מיתת ב"ד אם כן הא דמפיק עולא לעדים זוממים לוקין מוהצדיקו את הצדיק בריש מכות ופריך עלה תיפוק ליה מלא תענה[ה] ומשני משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה אמאי לא משני משום דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד[ו] ותירץ דההוא שנויא לא הוה אתי אלא לרבנן דלר' מאיר איכא תרי לאוי חד לאזהרה כאשר זמם היכא דזמם מיתה או מלקות וחד למילקי עליה ולהכי ניחא טפי למימר טעמא דלאו שאין בו מעשה לאוקמא מילתא בין לרבנן בין לרבי מאיר דמתניתין דמכות אע"ג דטעמא דלאו שאין בו מעשה נמי לא אתי לר"י[ז] ולמאי דפי' איצטריך והצדיקו למלקות אפי' למאן דמחייב בלאו שאין בו מעשה ועוד היה רגיל לתרץ כיון דלא תענה סתם כתיב אכל מילי קאי ולהכי מיחייב מלקות כאילו נכתב אבן גרושה ואגלות וכאילו נכתב לא תענה שקר בממון ולבן גרושה וגלות שאז לא היה הנכתב לממון ניתן לאזהרה כאשר זמם ולכך היה ראוי ללקות עליו והכי נמי השתא אע"פ שזה לא היה ראוי ללקות על אותו הניתן לאזהרת מיתה אפי' כשאינו יכול לבא לידי מיתה עכשיו יש ללקות עליו כל זמן שלא יוכל לבא לידי מיתה הואיל ונכתב על מיתה וממון ביחד סתם וניתן להלקות עליו בהזמת מיתה נמי ניתן ללקות כל זמן שלא יוכל לבא לידי מיתה ולפי טעם זה לא היה יכול לתרץ בריש מכות משום דהוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד כי פריך ותיפוק ליה משום לא תענה דאע"פ שניתן לאזהרת מיתה יש ללקות עליו הואיל ונכתב סתם על מיתה ודברים אחרים כדפרישית ולפי לשון זה לא אתי דרשה דוהצדיקו אלא למאן דאית ליה לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו כדמשני בריש מכות אבל קשה דבכל הש"ס חשיב לאו דשבת ניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואמאי הא קאי נמי אלאו דמחמר ואההיא דאיסי (לעיל דף ו:) דליכא מיתה וי"ל כיון דכתיב כל העושה בו מלאכה יומת משמע סתם מלאכה דשבת היינו שבמיתה ולהכי לא משמע לאו דמלאכה דאיסי אבל לאו דלא תענה משמע שאר דברים שאין בהן מיתה ומלקות וכן לאו דמחמר דלא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך משמע אשאר חיובי שבת טפי ממחמר מדכתיב אתה כדקאמר הכא א"נ מדכתיב לא תעשה ולא כתיב לא תעשו והוצאה נמי אע"ג דנפקא מאל יצא (עירובין יז:) בהדי תחומין דבמלקות אין לוקין עליו אפי' לא התרו בו למיתה דכל סתם הוצאה דשבת איתא בקרא דויכלא העם מהביא ותירוץ ראשון ט) נראה לר"י עיקר. מ"ר:

והא

מסורת הש"ס

א) [ברייתא היא ועי' תוס' לעיל ו: סד"ה הא קמ"ל], ב) [יבמות מה: ע"ש], ג) [סנהדרין סו. ע"ש], ד) [עירובין יז: ב"ק עד: סנהדרין פו: מכות יג: שבועות ד.], ה) [רש"ל], ו) [רש"ל, ז) [קידושין עו:], ח) [עי' תוספות ב"מ עג: ד"ה רב],

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבא אחוה דרב מרי בר רחל (ואמרי לה רבא אבוה דרב וכו' תרי רב מרי בר רחל הוו) תא"מ. ונ"ב ס"א אין זה וכן רש"י ותוספות לא גרסי ליה: (ב) שם על שגגתו חטאת חייבים על זדונו סקילה: (ג) תוס' ד"ה ואמרי לה וכו' בשמעתא לאמרי לה וקשיא הא דרב אשי: (ד) ד"ה בלאו וכו' בריש מס' מכות מוהצדיקו את הצדיק והרשיעו את:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בלאו נמי וכו' בסה"ד נראה לר"י עיקר. עיין סנהדרין דף סג ע"א בתוספות ד"ה משום דהוי:

לעזי רש"י

מנשטר"ל [מינישטרי"ל]. פקיד, שוטר.

מוסף רש"י

לרב מרי בר רחל. מעובד כוכבים הבא על ישראלית הוה, ומנייה בפורסיה דבבל. גבאים ממונים על ישראל, ואע"ג דגר בעלמא אסור למנות פרנס על ישראל, האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה (יבמות מה:). **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.** לאו האמור בשבת לא ניתן לעונש מלקות, אלא שאם יעבור עליו יתרה בו המתרה שהוא בסקילה ויסקל, ואם לא התרה בו סקילה והתרה בו מלקות אין דינו ללקות, שלא לעונש מלקות כתבו מתחילה (שבועות ד.). **וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד.** לאזהרת דבר שחייבין עליו מיתת ב"ד (מכות יג:) שלא יעשה כן שמתחייב עליו מיתת ב"ד (ערובין יז: ב"ק עד:). **אין לוקין עליו.** דמיתת ב"ד הוא ענשו של לאו (ב"ק עד:) שלא ניתן לאו זה לאזהרה עונש מלקות כשאר לאוין, שהרי הוצרך להזהירו, שאם לא כן לא היה יכול לחייבו מיתה (מכות יג:) אפילו לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות דהשתא לא מיקטיל, אפילו הכי לא לקי, דלאזהרת מיתה ניתן ולא למלקות (ערובין יז: וכעי"ז סנהדרין פו:).

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"כ מהלכות שבת הלכה א:

[טז] ב [מיי' פי"ח מהלכות סנהדרין הלכה ב]:

מוסף תוספות

א. על מחמר. תוס' הרא"ש. ב. בלא הכחשה. תוס' הרא"ש. ג. [ו]בכל הגמ' משמע אפי' התרו בו למלקות ולא למיתה דאע"ג שלעולם לא יבא לידי חיוב מיתה כיון שלא התרו בו למיתה, חשיב לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. תוס' ב"ק עד: ד"ה הוה ליה. ד. כי ההיא דהתם דמעידין שהוא בן גרושה או בן חלוצה, או כמו עדים שהוכחשו בנפש למ"ד אין נהרגין כשהוזמו לבסוף, אבל למ"ד נהרגין אין סברא להעמיד בו הפסוק כיון שיכול לבא לידי חיוב מיתה. תוס' ב"ק עד: ד"ה הוה ליה. ה. פי', ולמ"ל קרא ד'והיה אם בן הכות הרשע'. תוס' ב"ק עד: ד"ה הוה ליה. ו. [ו]כה"ג בעלמא לא לקי. תוס' ב"ק עד: ד"ה הוה ליה. ז. דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. תוס' ב"ק עד: ד"ה הוה ליה.

רבינו חננאל

רב זביד מתני הכי אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג פטור במזיד חייב סקילה. ואקשי עליה רבא המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה, הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה. ופריק, ופשוטה היא. **רבא אחוה דרב מרי בר רחל** ואמרי לה כי רבא הוא אבוה דרב מרי בר רחל והוא מישראל. ללישנא בתרא אבוה קשיא הא דרב אשי דאכשוריה לרב מרי בר רחל ומניה בפורסיה דבבל (דאימה) [דאמו] מישראל הות, פירוש ללישנא בתרא דקתני רבא אבוה דרב מרי בר רחל אומר, כי רבא הוא אבוה דרב מרי בר רחל והוא מישראל קשיא ליה הא דרב אשי דאכשרי דכיון דאימיה מישראל מקרב אחיך קרינא ביה, מכלל שלא היה אביו מישראל אלא אמו, ומפורש בפרק החולץ ליבמתו. ומפרקינן דילמא תרי רב מרי בר רחל, וזה אביו מישראל. **וכן** תירוץ שמועה זו, רבא אבוה דרב מרי בר רחל, א"ר יוחנן המחמר אחר בהמתו בשבת פטור מכלום, בשוגג לא מחייב חטאת (והוקשה) [דהוקשה] כל התורה כולה לע"ז. במזיד נמי לא מחייב (חטאת) [סקילה], דתנן בפרק ארבע מיתות נמסרו לבית דין א)[המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה, הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה], ואוקימנא התם בתחומין ואליבא דר"ע, בהבערה ואליבא דר' יוסי. לאו נמי לא מיחייב, דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד, וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו.

א) בר"ח בדפוס וילנא הובא הקטע המוסגר להלן אחר תיבות "ואליבא דר' יוסי" אמנם נראה דמקומו כאן.